

Примірний перелік методів, методичних прийомів і аудиторських процедур, що можуть застосовуватися під час виконання аудиторського завдання

I. Основними методами внутрішнього аудиту є документальна та фактична перевірка, тестування, аналіз даних, інтерв'ю.

Методи, що можуть застосовуватися під час аудиторського дослідження:

1) **документальна перевірка** – це перевірка документів, записів, інформації, що може включати:

формальну перевірку – візуальна перевірка підписів посадових і матеріально відповідальних осіб, правильності записів усіх реквізитів щодо виявлених безпідставних виправлень, підчисток, дописувань у тексті й цифрах;

арифметичну перевірку документів – перевірка правильності розрахунків у документах, облікових регістрах і звітних формах;

перевірку документів по суті – дає змогу встановити законність і доцільність операцій, правильність відображення операцій на рахунках та включення до статей звітності;

дослідження документів на відповідність чинному законодавству – спосіб перевірки достовірності й доцільності господарських операцій, їх відповідності нормативно-правовим актам;

2) **фактична перевірка** – перевірка кількісного і якісного стану об'єктів аудиту, фактичного здійснення операції (процесу), який встановлюється шляхом обстеження, огляду, обмірювання, перерахунку та інших способів перевірки фактичного стану активів;

3) **тестування** – застосовують для одержання аудиторських доказів щодо відповідності структури та ефективності функціонування системи обліку. Може включати:

тестування на відповідність – аудиторські тести щодо правильності (відповідності встановленим нормам) реалізації передбачених системних заходів контролю та передумов їх застосування;

тестування по суті – аудиторські процедури, розроблені для тестування результативності заходів контролю (рівня досягнення цілей контролю), зокрема повноти, правильності та законності відображення у фінансовій (бухгалтерській) звітності трансакцій або документів, що супроводжують процеси (систему) тощо;

4) **аналіз даних** – включає вивчення об'єкта шляхом уявного та практичного розподілення його на складові частини (ознаки, властивості тощо); передбачає виокремлення та збір інформації з баз даних інформаційної системи, запитів та звітів тощо;

5) **опитування шляхом проведення інтерв'ю, анкетування** – це одержання письмової або усної інформації від осіб, які відповідають за діяльність (процес), яка є об'єктом аудиту, супроводжують її в цілому або на окремих етапах, або є користувачами (споживачами) її результатів;

(При цьому інтерв'ю допомагає зібрати якісні дані, а анкети – дані більш кількісного характеру. Аудитори можуть також використовувати контрольну групу, куди входить персонал установи, в якій проводиться аудит, люди, що мають спеціальні знання про об'єкт аудиту.

Існує два типи інтерв'ю – спрямовані і неспрямовані.

Спрямоване інтерв'ю призначене для отримання конкретної інформації щодо фактів, які піддаються дослідженню (наприклад, порядок планування діяльності установи). Зазначений вид інтерв'ю аудитор планує таким чином, щоб встановити, яка інформація необхідна для дослідження, і визначає перелік питань, що забезпечать такою інформацією. Аудитор контролює хід усієї зустрічі, задаючи тон і темп і спрямовуючи обговорення відповідно до запланованих цілей і питань. Перевага спрямованого інтерв'ю полягає в тому, що вони дають аудитору саме те, що він хоче знати.

Недоліком є те, що вони виявляють дуже мало додаткової інформації.

Неспрямоване інтерв'ю призначене для забезпечення розуміння об'єкта аудиту або окремих його аспектів. Уникаються прямі питання, інтерв'ю структуроване тільки в тій мірі, яку визначає аудитор, і відкриває широкий простір для обговорення. Цей підхід має потенціал, щоб розкрити нові сфери та питання для аудиту, але ці інтерв'ю мають добре контролюватися, інакше вони можуть бути дуже довгими)

б) **опитування** – використовується під час виконання аудиторського завдання з метою виявлення найбільш ризикових сфер внутрішнього контролю, отримання доказів, підтвердження одержаної інформації та документально оформлюється;

7) **спеціальна перевірка** – перевірка, що здійснюється із залученням фахівців вузької спеціалізації (наприклад, спеціаліст з ІТ, технолог тощо) для виявлення різного роду відхилень від норм та з метою доведення фактів порушень і відхилень;

8) **перевірка механічної точності** – повторна перевірка підрахунків і передачі інформації;

9) **комбіноване перевірка** – поєднує різні види перевірок (наприклад, документальну перевірку й аналіз даних тощо);

10) **вивчення нормативно-правових актів, внутрішніх нормативних документів** – огляд порядків, інструкцій, адміністративних регламентів процесів тощо об'єкта внутрішнього аудиту та інших внутрішніх документів (організаційно-розпорядчих документів, службового листування, звітів, протоколів нарад тощо).

II. Види досліджень, що можуть бути використані аудиторами:

1. **Суцільне дослідження** передбачає вивчення (перевірку) всіх масивів інформації без винятку щодо господарських процесів, які відбулися в установі за період, що перевіряється.

(На підставі суцільної перевірки працівник підрозділу внутрішнього аудиту робить висновок про достовірність, доцільність та законність відображення в бухгалтерському обліку і звітності дій і подій, здійснених економічним суб'єктом за весь період, який перевіряється. Такі перевірки є найточнішими, а ступінь ризику не виявлення зводиться до мінімального. Проте вони потребують дуже великих трудових і матеріальних затрат. Тому при проведенні звичайних аудитів суцільна перевірка недоцільна. Такі перевірки застосовуються для встановлення доказів та визначення заподіяної шкоди в результаті різноманітних правопорушень. Як правило, суцільні перевірки проводяться на замовлення правоохоронних органів)

2. Вибіркове дослідження передбачає застосування аудиторських процедур менше ніж до 100 % масивів інформації, що дають змогу працівникові внутрішнього аудиту отримати аудиторські докази і, оцінивши окремі характеристики вибраних даних, поширити дієвість цих доказів на всю сукупність даних.

(Ризик не виявлення збільшується, оскільки за межами вибірки можуть залишатися факти порушень і помилок. Тому аудитор повинен уважно формувати вибірку з урахуванням мети аудиту, сукупності даних (генеральної сукупності) і обсягу вибірки. Вибірка повинна бути репрезентативною, тобто відображати всі основні властивості генеральної сукупності. Вибірковий метод перевірки дає змогу аудитору з найменшими витратами отримати результат про довіру до системи внутрішнього контролю суб'єкта господарювання та скласти думку про достовірність, доцільність і законність господарських операцій, відображених у бухгалтерському обліку і звітності. Якщо при вибіркового дослідженні встановлені серйозні порушення або помилки, то відповідна сукупність інформації повинна бути перевірена суцільним методом)

3. Аналітичне дослідження – це оцінка фінансових показників за допомогою вивчення вірогідних залежностей між ними.

III. Аналітичні процедури застосовуються для аналізу й оцінки інформації на етапах попереднього дослідження об'єкта внутрішнього аудиту, планування здійснення внутрішнього аудиту та на етапі аналізу, оцінки зібраних доказів і підготовки висновків окремо, а також можуть бути частиною процедур оцінки ризиків та тестування заходів (систем) контролю, спрямовані на виявлення наявності чи відсутності незвичних (нетипових) або неправильно відображених фактів і результатів діяльності, які вказують на ризикові сфери і потребують особливої уваги аудитора.

Аналітичні процедури та методичні прийоми:

1) **порівняння** інформації (даних) досліджуваного періоду з плановими показниками, встановленими ключовими показниками ефективності (за їх наявності) або подібним бюджетом (звітом) за попередні періоди; порівняння інформації на вищому операційному рівні або даних із подібними секторами;

2) **зіставлення** та наліз взаємозв'язків між фінансовими та відповідними нефінансовими даними (наприклад, реєстри обліку та фактично виплачена заробітна плата порівняно з тенденцією середньої чисельності персоналу);

3) **вивчення** – дослідження записів документів, матеріальних активів; існуючих зав'язків між різними інформаційними елементами (наприклад, коливання процентних ставок порівняно з тенденцією боргових зобов'язань);

4) **спостереження** – візуальний нагляд за ходом виконання операцій і процедур з метою визначення фактичного способу їх виконання; дає можливість одержати загальну характеристику об'єкта аудиту на підставі візуального огляду, тривалого спостереження;

5) **підтвердження** – отримання у письмовій формі відповіді від відповідальних за процес для підтвердження точності вже наявної інформації (наприклад, підтвердження дебіторської заборгованості);

6) **підрахунок** – перевірка арифметичної точності записів;

7) **аналітичний огляд** – вивчення важливих коефіцієнтів, тенденцій та інших даних, що характеризують стан об'єкта внутрішнього аудиту, а також дослідження незвичних і неочікуваних змін у процесі реалізації функцій;

(Аудитор на основі даних, отриманих у процесі аналітичного огляду, опитує керівництво та інших посадових осіб про причини виявлених тенденцій та(або) неочікуваних відхилень, а отримані відповіді потім досліджуються і підтверджуються)

8) **аналітичні тести** – методи порівняння даних (показників) як в абсолютних одиницях, так і у відносних (індекси, коефіцієнти, відсотки);

9) **анкетування** – отримання відповідей на систему стандартизованих запитань попередньо підготовлених бланків – анкет;

10) **запит інформації** – вимога у письмовій формі стосовно надання інформації (документів) щодо об'єкта внутрішнього аудиту;

11) **лист-опитування** – надається працівникам об'єкта внутрішнього аудиту з метою отримання відповіді на визначені питання;

12) **звірка** – перевірка відображення господарських операцій, що передбачає порівняння даних внутрішнього аудиту з отриманою та наявною інформацією; звірка застосовується також під час вивчення одних і тих же показників у різних первинних документах суб'єкта внутрішнього аудиту;

13) **обстеження** – особисте ознайомлення з предметом дослідження;

14) **прослідковування** – простеження відображення окремої операції, категорії операцій, сальдо рахунку послідовно у різних документах, починаючи від первинних документів, реєстрів аналітичного, синтетичного обліку, даних Головної книги, показників фінансової звітності тощо;

15) **сканування** – безперервний, поелементний перегляд інформації з метою встановлення незвичного (нетипового) факту щодо недоліків і порушень;

16) **перерахунок** – перевірка арифметичних записів;

17) **зважування** – фактичне вивчення операцій та процесів;

18) **вимірювання** – зіставлення шляхом підрахунку процедур і процесів об'єкта внутрішнього аудиту.

Загальнонаукові і спеціальні методи:

1) **аналіз** – комплексне вивчення фінансового стану об'єкта аудиту та ефективності управління активами з метою оцінки досягнутих результатів, що

проводиться за допомогою фінансового аналізу за даними бухгалтерського обліку, фінансової, податкової та статистичної звітності, звітності про виконання фінансового плану тощо. Аналіз є методом дослідження, що включає вивчення об'єкта за допомогою уявного або практичного розкладання його на складові елементи, кожен з яких аналізується окремо, але в межах єдиного цілого об'єкта;

2) **синтез** – метод зворотного аналізу, який у внутрішньому аудиті застосовується для вивчення об'єкта в його цілісності, єдності і взаємному зв'язку всіх його складових елементів;

3) **індукція та дедукція** – під час застосування методу індукції дослідження здійснюються від загального до часткового (досліджується об'єкт у цілому, проте висновки внутрішнього аудитора мають бути підтверджені відповідними розрахунками, вибірковими перевірками складових об'єкта дослідження), під час застосування методу дедукції – дослідження здійснюються від часткового до загального, що дозволяє внутрішньому аудитору зробити відповідні висновки на основі вивчення окремих складових об'єкта дослідження;

4) **моделювання** – ґрунтується на заміні об'єкта, процесу, що вивчається, на їх аналог, модель, що містить істотні прикмети оригіналу (стандарти, нормативи), представлення об'єкта дослідження у вигляді моделі. Одним із ефективних інструментів аналізу процесу є його схематичне зображення (побудова блок-схеми процесу);

5) **порівняльний аналіз** – дозволяє визначити відхилення діючого стану об'єктів, що вивчаються, від норм і нормативів та прогнозованих показників;

6) **системний аналіз** – вивчення об'єкта внутрішнього аудиту як сукупності елементів, які утворюють систему, використовується для оцінки діяльності об'єктів системи з усіма факторами, що впливають на його функціонування;

7) **економічний аналіз** – система прийомів, яка використовується, зокрема, під час аудиту виробничої і фінансово-господарської діяльності підприємств для розкриття причинних зав'язків, що зумовлюють результати явищ і процесів;

8) **статистичні розрахунки** – передбачає одержання таких кількісних і якісних характеристик досліджуваних фактів господарської діяльності і бізнес-процесів, які не містяться безпосередньо у вихідній економічній інформації (бухгалтерському балансі, розрахункових відомостях на заробітну плату тощо). Застосовуються за потреби провести уточнення наближених величин, перейти від одних величин до інших характеристик кількісних зв'язків і відносин.
